Socialutskottets betänkande

1984/85:14

om vissa anslag till socialt behandlingsarbete m. m. (prop. 1984/85:100 bil. 7 delvis)

I betänkandet behandlas regeringens i proposition 1984/85:100 bil. 7 (socialdepartementet) framlagda förslag om anslag för budgetåret 1985/86 under avsnitt H. Socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik såvitt avser anslagen H 1, H 4 och H 5 samt under avsnitt I. Internationell samverkan. I anslutning till avsnittet H. Socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik behandlas ett antal motionsyrkanden.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i betänkandet regeringens förslag till medelsanvisning för upplysning och information på drogområdet, bidrag till organisationer m. m., utveckling och försök med vissa vårdformer samt för internationell samverkan. Utskottets m- och c-ledamöter reserverar sig till förmån för en omfördelning av medel rörande området Alkohol och arbetsliv mellan anslagen H 1. Upplysning och information på drogområdet och H 4. Bidrag till organisationer m. m.

Utskottet behandlar vidare ett antal motionsyrkanden som gäller bl. a. upplysning och information på drogområdet, metodutveckling inom socialtjänsten, alkoholmissbruk bland kvinnor, åtgärder mot kvinnomisshandel och prostitution, olika former av socialt behandlingsarbete bland invandrare, behandlingscentrum för tortyroffer samt åtgärder vid sexuella övergrepp mot barn. Utskottet avstyrker samtliga motioner. Utskottets vpk-ledamot reserverar sig beträffande bidrag till kommunernas narkotikabekämpning, insatser för metodutveckling inom socialtjänsten och ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m.

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1984/85:100 bil. 7

Regeringen har under punkterna H 1, H 4 och H 5 (s. 162–166 och 168–173) föreslagit

(H 1) att riksdagen till Upplysning och information på drogområdet för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 39 251 000 kr.,

(H 4) att riksdagen till Bidrag till organisationer m. m. för budgetåret 1985/86 anvisar ett anslag av 16 124 000 kr.,

(H 5) att riksdagen till Utveckling och försök med vissa vårdformer för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 18 060 000 kr.

Regeringen har vidare under punkterna I 1 och I 2 (s. 175–176) föreslagit

(I 1) att riksdagen till Bidrag till världshälsoorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m. för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 29 330 000 kr.,

(I 2) att riksdagen till Vissa internationella kongresser i Sverige för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 200 000 kr.

Motioner

I motion 1984/85:707 av Ann-Cathrine Haglund och Elisabeth Fleetwood (båda m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att fördjupad kunskap om sexuella övergrepp mot barn skall ingå i utbildning och vidareutbildning av alla som arbetar med barn och ungdom samt av all berörd personal i rättsväsendet.

I motion 1984/85:795 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen hemställer hos regeringen om atgärder för att starta ett socialt stödprojekt bland invandrarungdomar i enlighet med vad som anförs i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att detta stödprojekt bör organiseras och administreras av kommunerna med full kostnadstäckning genom statsbidrag,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att detta statsbidrag bör finansieras genom en särskild arbetsgivaravgift.

I motion 1984/85:805 av Alexander Chrisopoulos m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag innebärande att kommunerna ges särskilt ekonomiskt stöd för metodutveckling av socialtjänstens arbete med utsatta familjer från olika etniska grupper.

I motion 1984/85:1288 av Thure Jadestig (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att kokain (cocainum INN) och fencyklidin (phencyclidinum INN) skall överföras till narkotikaförteckning 1.

I motion 1984/85:1535 av Mona Sahlin m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om ungdomens situation i Stockholmsregionen.

I motion 1984/85:1762 av Kerstin Anér och Linnea Hörlén (båda fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär initiativ för att samarbetet mellan olika myndigheter i fall av misstänkt incest blir effektivare och bättre tillgodoser barnens intressen.

I motion 1984/85:1775 av Karin Israelsson (c) föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ökade insatser till förebyggande och vård av alkoholskador bland kvinnor.

I motion 1984/85:1776 av Thure Jadestig (s) föreslås

1. att riksdagen bifaller förslaget till uppräkning av statsbidraget till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. med de 3 % som regeringen förslagit,

2. att riksdagen beslutar öka anslaget med 9 %, vilket utgör kompensation för effekterna av periodisering av utbetalningen av statsbidraget för ett av de två budgetår denna ordning varit i kraft så att anslaget utgår med 14 565 500 kr., vilket är en ökning med 1 160 000 kr. jämfört med regeringens förslag.

I motion 1984/85:1777 av Thure Jadestig (s) och Agne Hansson (c) hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om stödet till information på drogområdet.

I motion 1984/85:1788 av Bengt Silfverstrand och Hans Pettersson i Helsingborg (båda s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av bättre samordning av insatserna på det alkoholpolitiska området.

I motion 1984/85:2180 av Margareta Persson och Barbro Nilsson i Örnsköldsvik (båda s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kommunerna bör stimuleras till nya former av behandlingsarbete för att hjälpa de prostituerade kvinnorna, genom att medel från anslaget H 5 i socialdepartementets budget kan användas härför.

Motivering till motionen finns i motion 1984/85:2179.

I motion 1984/85:2199 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnors alkoholmissbruk,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av vårdmetoder.

Motivering till motionen finns i motion 1984/85:2198.

I motion 1984/85:2306 av Karin Andersson m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1, 4 och 5),

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om familjerådgivning för invandrarfamiljer och utbildning av familjerådgivare,

4. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att socialstyrelsen ges i uppdrag att beakta vad i motionen anförts om fosterhemsplacering av barn tillhörande språkliga eller etniska minoriteter,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiskt stöd till nystartat rehabiliteringscenter för tortyroffer i Sverige.

I motion 1984/85:2315 av Karin Andersson m. fl. (c) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om våld och övergrepp mot kvinnor,

2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen sagts om kvinnors missbruk.

Motivering till motionen finns i motion 1984/85:2312.

I motion 1984/85:2455 av Göte Jonsson m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omfördelning av budgetmedel till organisationer och sammanslutningar som arbetar för stöd och hjälp åt missbrukare,

2. att riksdagen vid behandling av proposition 1984/85:100 bil. 7 beslutar att för budgetåret 1985/86 under anslaget H 1. Upplysning och information på drogområdet anvisa 35 951 000 kr.,

3. att riksdagen vid behandling av anslaget H 4. Bidrag till organisationer m. m., under förutsättning av bifall till yrkande 2 ovan, anvisar 19 424 000 kr.

I motion 1984/85:2457 av Gunnel Jonäng (c) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att förstärka barns rättssäkerhet och skydd vid sexuella övergrepp.

2. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder som syftar till rehabilitering av hela familjen,

3. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att skapa konkreta och snabba rutiner när sexuella övergrepp redovisas.

I motion 1984/85:2464 av Karin Söder och Olof Johansson (båda c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 2), att riksdagen beslutar begära att regeringen låter utreda situationen för invandrarbarn och -ungdomar i syfte att finna metoder att förebygga ohälsa.

I motion 1984/85:2722 av Karin Söder m. fl. (c) hemställs

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om informations- och utbildningsinsatser,

2. att riksdagen beslutar uttala att forskningen om sexuella övergrepp mot barn bör förstärkas.

I motion 1984/85:2809 av Inga Lantz m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förslag om ett särskilt statsbidrag för kommunernas bekämpning av narkotikaproblem bör inrättas.

Utskottet

Medel för upplysning och information på drogområdet

I budgetpropositionen föreslås 39 251 000 kr. under anslaget *H 1. Upplysning och information på drogområdet.*

För den informationsverksamhet om alkohol och andra droger som bedrivs av socialstyrelsens byrå för alkohol- och narkotikafrågor beräknas 1 064 000 kr. budgetåret 1985/86. För bidrag för information genom föreningslivet (tidigare socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor) beräknas

sammanlagt 10 815 000 kr., varav minst 3 400 000 kr. till arbetsmarknadens organisationer för insatser inom området Alkohol och arbetsliv. För statens ungdomsråds verksamhet med upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen beräknas 4 300 000 kr. Statsbidraget till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) föreslås uppgå till 3 484 000 kr. för nästa budgetår. För samarbetsnämnden för fördelning av statsbidrag till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. beräknas 13 405 500 kr. och för bidrag till samarbetsgruppen Länkens kamratförbund, Alkoholproblematikers riksorganisationer, Länkarnas riksförbund och Nykterhetsorganisationen Verdandi (KALV-organisationerna) 2 894 500 kr.

Flera motioner tar upp storlek och disposition av anslaget H 1.

I *motion 1984/85:1776 av Thure Jadestig (s)* hemställs att riksdagen *dels* bifaller förslaget till uppräkning av statsbidraget till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. med de 3 % regeringen föreslagit (*yrkande 1*), *dels* att riksdagen beslutar öka anslaget med 9 %, vilket utgör kompensation för effekterna av periodiseringen av utbetalningen av statsbidraget för ett av de två budgetår denna ordning varit i kraft så att anslaget utgår med 14 565 500 kr., vilket är en ökning med 1 160 000 kr. jämfört med regeringens förslag (*yrkande 2*). Motionären framhåller att den svenska nykterhetsrörelsen, som är en del av vårt lands folkrörelser med mycket gamla traditioner, gör en stor insats i kampen för ett bättre samhälle, där alkohol- och narkotikaskadorna minskas. Nykterhetsrörelsen lägger ner stort arbete på att själv finansiera sin verksamhet. Nykterhetsrörelsen har inte fått någon kompensation för periodiseringen av utbetalningen av statsbidragen, vilket vissa andra likartade organisationer har fått. Motionären finner det otillfredsställande att folkrörelserna på detta sätt behandlas olika.

Utskottet vill understryka att det helt delar motionärens uppfattning att nykterhetsrörelsen gör en stor och värdefull insats i kampen mot drogmissbruket. Även regeringen understryker i propositionen (jfr. s. 161) folkrörelsernas och organisationernas centrala roll då det gäller droginformation. I propositionen föreslås, som motionären också framhåller, en viss höjning av organisationsstödet. Det föreslås också en höjning av stödet till organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av missbrukare (anslaget H 4). Utskottet kan mot bakgrund härav inte tillstyrka en ytterligare höjning av det centrala stödet till nykterhetsrörelsen för nästa budgetår. Motion 1984/85:1776 (s) avstyrks således.

I *motion 1984/85:1777 av Thure Jadestig (s) och Agne Hansson (c)* hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om stödet till information på drogområdet. Motionärerna framhåller att droger i samband med ungdomens fritid, t. ex. vid danstillställningar, fortfarande har starka traditioner. Samlingslokalernas Samarbetskommitté har under en följd av år via socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor fått medel för Nöjesverksamhet i alkoholfri miljö (NAM).

Motionärerna framhåller att förutom själva aktiviteten, t. ex. dansen, är verksamheten värdefull för barns och ungdomars sociala och demokratiska träning. Initiativ till arrangemangen har tagits av ungdomarna själva och deras lokala organisationer, vilka också har skött genomförandet. Motionärerna anser nu att det finns starka skäl som talar för att Samlingslokalernas Samarbetskommitté tillförsäkras medel till Nöjesverksamhet i alkoholfri miljö på samma sätt som vissa andra organisationer är garanterade medel från anslaget. För budgetåret 1985/86 bör därför Samarbetskommittén få disponera 2 100 000 kr. av anslaget under H 1.

Bidrag till Nöjesverksamhet i alkoholfri miljö har enligt vad utskottet erfarit hittills utgått inom ramen för de särskilda medel för fritidsaktiviteter som regeringen årligen anslagit ur allmänna arvsfonden. Alkoholnämnden, som fördelat medlen, har särskilt satsat på nöjesverksamhet i alkoholfri miljö. Bidrag härtill utgick med 1,6 milj. kr. för 1982/83, med 1,1 milj. kr. för 1983/84 och med 1,5 milj. kr. för 1984/85.

Utskottet vill för sin del kraftigt understryka angelägenheten av att verksamhet som den i motionen angivna ges erforderliga medel. Dans till eller konserter med populära musikgrupper är och har alltid varit ett stort intresse bland ungdomar. Det gäller även ungdomar som inte är föreningsaktiva och som därför inte nås av föreningarnas droginformation. För att en tillställning i drogfri miljö skall te sig som ett attraktivt alternativ måste den emellertid kunna erbjuda lika goda artister m. m. som andra arrangörer. Detta måste man ha råd med. Nöjesverksamhet i drogfri miljö bör således enligt utskottets mening även i fortsättningen erhålla generösa bidrag för sin verksamhet. Utskottet är emellertid inte berett att ange något visst belopp, såsom föreslås i motionen. Ansökningar om bidrag får prövas i vederbörlig ordning. Motionen (s, c) avstyrks således.

I *motion 1984/85:2455 av Göte Jonsson m. fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omfördelning av budgetmedel till organisationer och sammanslutningar som arbetar för stöd och hjälp åt missbrukare (*yrkande 1*) samt att riksdagen beslutar att under anslaget H 1 anvisa 35 951 000 kr. (*yrkande 2*), vilket innebär ett i förhållande till regeringens förslag 3 300 000 kr. lägre anslag. Motionärerna framhåller att insatser för att på arbetsplatsen hjälpa arbetskamrater är viktiga uppgifter, vilka dock inte skall vara beroende av statsbidrag. Arbetsmarknadens organisationer kan enligt motionärerna genom sina egna tillgångar själva finansiera de utgifter som uppstår i samband med denna hjälpverksamhet. Motionärerna anser det vara bättre att de ekonomiska stödåtgärder som fördelas via statsbudgeten kan gå till mera resurssvaga organisationer eller sammanslutningar, som gör berömvärda insatser i kampen mot missbruket.

Frågan om särskilda medel till den kamratstödjande verksamheten på arbetsplatserna behandlades av utskottet senast i betänkandet SoU 1983/84:20 s. 23. Utskottet anförde då bl. a. beträffande den kamratstödjande

verksamheten att en förutseende och effektiv drogpolitik förutsätter att insatser mot alkohol- och narkotikamissbruk görs också på arbetslivets område. Utskottet underströk vidare att det ofta är på arbetsplatsen som dold eller begynnande alkoholism kommer till synes, varför arbetsplatsen och de fackliga organisationerna tveklöst utgör en viktig del i det sociala nätverk som måste finnas. Utskottet anslöt sig därför till det i budgetpropositionen 1983/84 framlagda förslaget om att särskilda medel för detta ändamål skulle tillförsäkras arbetsmarknadens organisationer så att kontinuiteten i verksamheten garanteras. Utskottet finner nu inte anledning till något annat ställningstagande, varför motion 1984/85:2455 (m) yrkande 1 avstyrks.

Utskottet avstyrker följaktligen även yrkande 2 i motionen, vari föreslås en minskning av anslaget med 3,3 milj. kr. avseende insatser inom området Alkohol och arbetsliv, och tillstyrker propositionens förslag till medelsanvisning beträffande anslaget H 1. Upplysning och information på drogområdet.

Samordning av alkoholinformationen

I *motion 1984/85:1788 av Bengt Silfverstrand och Hans Pettersson i Helsingborg (båda s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av bättre samordning av insatserna på det alkoholpolitiska området. Motionärerna anför att även efter riksdagens beslut om att socialstyrelsen skall ha det samlade ansvaret för den statliga droginformationen oklarheter kvarstår om ansvarsfördelningen mellan socialstyrelsens information och den informationsverksamhet som bedrivs av Systembolaget. Gränsen mellan vad som är marknadsföring av alkoholhaltiga drycker och ren riskinformation är ytterst oklar. Enligt motionärernas uppfattning bör socialstyrelsen ta över all informationsverksamhet kring alkoholens risker och skadeverkningar från Systembolaget. I syfte att förstärka samordningen på informationsområdet och samtidigt bringa de alkoholpolitiska målen till större överensstämmelse bör dessutom enligt motionärerna en sammanslagning av Vin- och Spritcentralen och Systembolaget äga rum.

Riksdagens beslut med anledning av proposition 1984/85:19 om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik innebär bl. a. organisatoriska förändringar av de statliga informationsinsatserna på drogområdet. Enligt beslutet (jfr. SoU 1984/85:8 s. 8–10) skall socialstyrelselsen ha ett samlat ansvar för den statliga droginformationen. Styrelsen skall svara för den översiktliga planeringen och samordningen av den statliga droginformationen samt utarbeta en långsiktig strategi för drogupplysningen. Det skall vidare ingå i styrelsens uppgifter att bedriva upplysningsarbete som riktas till allmänheten och olika grupper i samhället, att sammanställa kataloger eller motsvarande över informationsmaterial samt att stimulera utvecklingen av metoderna för droginformation och bevaka att det sker en uppföljning av genomförda insatser.

Socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor avvecklas som en följd av riksdagens beslut. Nämndens roll att fördela statsbidrag skall tas över av socialstyrelsen. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) får som huvuduppgift att förmedla basfakta och samlat följa drogproblemens förändringar.

I motionen föreslås bl. a. att socialstyrelsen helt tar över all informationsverksamhet kring alkoholens risker och skadeverkningar från Systembolaget. Ett yrkande av samma motionärer med i huvudsak samma innehåll behandlades av utskottet i dess yttrande SoU 1984/85:1 y om vissa alkoholpolitiska frågor. Utskottet, som hänvisade till tidigare uttalanden i frågan, anförde bl. a. att Systembolagets information sannolikt når delvis andra konsumentgrupper än den information som lämnas genom t. ex. idrottsrörelsen och andra ideella organisationer samt att man på detta sätt kan nå högkonsumenter och andra som använder alkohol på ett sätt som kan skada deras hälsa. Utskottet pekade dock på behovet av samordning med andra informationsinsatser.

Genom riksdagens beslut med anledning av propositionen om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik har vidare socialstyrelsen fått det övergripande ansvaret för den statliga droginformationen. Detta bör leda till en bättre samordning av informationsinsatserna. Utskottet anser på angivna skäl det inte erforderligt med något riksdagens initiativ på grund av motion 1984/85:1788 (s), som alltså avstyrks.

Socialstyrelsens narkotikaförteckningar

I *motion 1984/85:1288 av Thure Jadestig (s)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär att kokain och fencyklidin skall överföras till narkotikaförteckning I. Motionären anför att den internationella kokainutvecklingen de senaste åren, både i fråga om missbruk och illegal handel, ger anledning till stor oro inför hotet att Sverige blir en viktig avsättningsmarknad. Även beträffande fencyklidin, som i USA har blivit ett allvarligt problem, finns tecken på att preparatet börjat bli föremål för visst missbruk i Stockholm. Enligt motionärens uppfattning har kokain så begränsat medicinskt värde – fencyklidin saknar enligt motionären helt sådant värde – att preparaten av narkotikapolitiska skäl skulle kunna överföras till narkotikaförteckning I och således helt förbjudas för användning. Åtgärden skulle enligt motionären medföra att narkotikabrott avseende kokain eller fencyklidin skulle bedömas strängare än vad nu sker.

Motionsyrkanden av samma innehåll har behandlats av utskottet i betänkandena SoU 1983/84:20 och 1984/85:8. Utskottet har därvid konstaterat att preparaten i dag används som läkemedel bara i ett mycket litet antal fall, men att de i dessa fall har stor betydelse. Utskottet har vidare understrukit att frågan om den straffrättsliga bedömningen av ett narkotikabrott inte påverkas av på vilken av socialstyrelsens narkotikaförteckningar ett preparat finns uppfört.

Utskottet vill liksom vid tidigare tillfällen instämma i motionärens oro för konsekvenserna av ett ökat kokainmissbruk och av att nya preparat introduceras på missbruksmarknaden. Insatserna för att bekämpa ett ökat missbruk måste givetvis vara kraftfulla och bestämda. Enligt vad utskottet erfarit finns det dock inget som tyder på att receptförskrivet kokain eller fencyklidin fått icke avsedd spridning. Utskottet vill vidare erinra om att det nyinrättade samordningsorganet för narkotikafrågor under det närmaste året har som en av sina huvudsakliga arbetsuppgifter att initiera insatser i syfte att förhindra att kokainmissbruket ökar i Sverige.

Utskottet anser inte att något nu framkommit som motiverar ett ändrat ställningstagande till motionsförslaget. Motion 1984/85:1288 (s) avstyrks således.

Bidrag till vissa organisationer

I budgetpropositionen föreslås 16 124 000 kr. under anslaget *H 4. Bidrag till organisationer m. m.* Från anslaget utgår bidrag till sammanslutningar av förutvarande alkoholmissbrukare (Sällskapet Länkarna m. fl.) och till sammanslutningar för stöd och hjälp åt narkotikamissbrukare. Vidare får socialstyrelsen disponera en del av anslaget som bidrag till kommuner samt till nämnda sammanslutningar och till andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikamissbrukare m. fl.

I *motion 1984/85:2455 av Göte Jonsson m. fl. (m)* hemställs att riksdagen under förutsättning av bifall till motionens yrkande 2 – vilket behandlats ovan (s. 6–7) – beslutar att under anslaget H 4 anvisa 19 424 000 kr. (*yrkande 3*). Detta utgör en ökning med 3,3 milj. kr. som motionärerna vill omdisponera från anslaget H 1 till anslaget H 4. Motionärerna anser som tidigare nämnts att ekonomiska stödåtgärder via statsbudgeten kan gå till mer resurssvaga organisationer eller sammanslutningar, t. ex. olika ideella organisationer, som utgör en viktig del i den totala kampen mot missbruket, i stället för, som regeringen föreslår, till arbetsmarknadens organisationer.

Utskottet har ovan avstyrkt yrkande 2 i motionen. Med anledning härav bör inte heller yrkande 3 föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet tillstyrker således propositionens förslag till medelsanvisning såvitt avser anslaget H 4. Bidrag till organisationer m. m.

Utveckling av vårdmetoder m. m.

I budgetpropositionen föreslås under anslaget *H 5. Utveckling och försök med vissa vårdformer* att riksdagen anvisar 18 060 000 kr.

För innevarande budgetår har socialstyrelsen disponerat del av anslaget för kurs- och konferensverksamhet inkl. utbildning och information för handläggare av alkoholärenden hos länsstyrelserna, försöksverksamhet med

familjevård för vuxna missbrukare samt för försöksverksamhet med behandling av och stöd till familjer i kris samt barn och ungdom som far illa. Vidare har socialstyrelsen fått i uppdrag att föreslå regeringen utvecklingsprojekt när det gäller vården av kvinnliga missbrukare, kvinnojourer och insatser hos frivilliga organisationer för misshandlade kvinnor, vårdmetoder för vissa grupper av missbrukare samt socialbyråernas arbete med familjer i kris.

Anslaget har för innevarande budgetår använts flexibelt och haft karaktären av ett utvecklingsanslag inom området socialt behandlingsarbete med tonvikt på missbrukarvård.

I propositionen (1984/85:19) om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik redovisades de olika utvecklingsinsatser som initierats inom narkomanvårdsområdet. För innevarande budgetår har regeringen anvisat 5 milj. kr. för sådana insatser. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att föreslå regeringen utvecklingsprojekt som skall påbörjas under innevarande budgetår för att bl. a. utveckla socialtjänstens metoder i missbruksarbetet och förbättra utslussningen (eftervården).

Från det under femte huvudtiteln för budgetåret 1984/85 uppförda anslaget J 6. Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. lämnas från socialstyrelsen under innevarande budgetår bidrag till kommuner för familjepedagogisk verksamhet för flyktingar. Detta särskilda stöd från socialstyrelsen skall upphöra som en följd av att statens invandrarverk fr. o. m. den 1 januari 1985 fick ett huvudansvar på statlig nivå för mottagningen av flyktingar. Anslaget upphör som en följd härav. Vissa medel överförs dock till anslaget H 5. Kommuner som påbörjat eller har fått förhandsbesked för familjepedagogiska projekt bland flyktingar under år 1983 eller år 1984 bör således om socialstyrelsen efter samråd med statens invandrarverk bedömer att behov föreligger få möjlighet att inom en kostnadsram av 1 milj. kr. slutföra påbörjade projekt under budgetåret 1985/86. Ersättning till projekt med bl. a. familjepedagogiska insatser för nordiska och utomnordiska zigenare som inte omfattas av flyktingbestämmelserna, som hittills har utgått från anslaget J 6, kommer fr. o. m. budgetåret 1985/86 likaså att utgå från anslaget H 5, liksom socialstyrelsens kostnader för kurser och konferenser för familjepedagoger och annan personal inom kommunernas socialtjänst som arbetar med flyktingar och zigenare.

Utskottet har inte något att erinra mot medelsberäkningen i propositionen såvitt avser ansalget H 5. Utveckling och försök med vissa vårdformer.

I *motion 1984/85:2199 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av vårdmetoder (*yrkande 2*). Motionärerna framhåller att det är särskilt angeläget att utveckla åtgärder som leder till tidig upptäckt av alkoholproblem, bl. a. genom att företagshälsovården och primärvården blir effektivare att upptäcka och åtgärda alkoholproblem. Motionärerna hävdar även att en ändring av bestämmelserna om rätten till sjukpenning vid

institutionsvistelse skulle underlätta för behövande att tidigt söka vård. Det är slutligen enligt motionärerna angeläget att ge den missbrukarvård som drivs i ideell regi, t. ex. LP-stiftelsen och RIA-byråerna, och som i flera fall kan visa upp mycket goda resultat av sin verksamhet, gynnsamma arbetsvillkor samt att stödja tillkomsten av nya behandlingsanläggningar med liknande vårdfilosofi.

Utskottet vill inledningsvis klargöra att enligt 3 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring sjukpenning utgår vid sjukdom som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Alkoholism betraktas enligt gällande praxis som sjukdom och grundar således rätt till sjukpenning. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att socialberedningen i delbetänkandet (Ds S 1984:17) föreslagit att missbrukare som vårdas på sociala institutioner inte skall vara sjukskrivna mer än under avgiftningsperioden och att i stället en särskild rehabiliteringspenning skall kunna utgå under rehabiliteringstiden.

Då det gäller stödet till missbrukarvårdens institutioner utgår dels stöd till driften av hem för vård eller boende enligt principöverenskommelsen år 1980 mellan staten, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet (anslaget H 3), dels bidrag till vissa organisationer (anslaget H 4). Principöverenskommelsen från år 1980 har utsatts för kritik från många håll, bl. a. för att den bidrar till att den befintliga institutionsstrukturen vidmakthålls även till de delar den är föråldrad. I budgetpropositionen anförs att överläggningar för närvarande pågår med kommun- och landstingsförbunden om ett nytt statsbidragssystem där avsikten bl. a. är att ge kommuner och landsting större möjligheter att utveckla och förändra institutionsvården. Socialministern avser att återkomma till regeringen med förslag till nytt statsbidrag under våren 1985. Bidrag från anslaget H 4 utgår till sammanslutningar av f. d. alkoholmissbrukare, till sammanslutningar för stöd och hjälp åt narkotikamissbrukare och till kommuner samt till sammanslutningar som de nyss nämnda och till andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikamissbrukare m. fl. Bidrag till de båda i motionen exemplifierade organisationerna utgår enligt den tredje punkten under anslaget H 4. Nya behandlingsanläggningar kan i den mån de uppfyller kraven i förordningen (1983:731) om statsbidrag till organisationer för stöd till missbrukare m. m. ansöka om stöd från anslaget H 4.

Utskottet har behandlat motioner om tidig hjälp vid missbruksproblem i betänkande SoU 1981/82:43 (s. 16–18). Utskottet uttalade då bl. a. att tidig hjälp åt dolda missbrukare i stor utsträckning måste bli en fråga om successiv utveckling av olika modeller för uppsökande verksamhet och nya arbetssätt inom både sjukvård och socialtjänst. Utskottet underströk vidare socialtjänstens ansvar för de verkligt tidiga insatserna. Enligt utskottets uppfattning var frågan bättre uppmärksammad inom sjukvården, inte minst genom alkoholpoliklinikernas verksamhet.

I det sammanhanget kan nämnas att Sjukvårdens och socialvårdens

planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri) genomfört ett antal projekt i syfte att befrämja kontinuiteten i vården samt stimulera utvecklingen och utbyggnaden av primärvården. Inom ramen för dessa projekt har ett förslag till vårdprogram för alkoholmissbruk redovisats. Förslaget innehåller dels bakgrundsfakta, dels underlag till vårdprogram, som innefattar bl. a. förebyggande åtgärder och utbildning av personal, dels vårdprogram för alkoholmissbrukare av olika typer, t. ex. "dolda" missbrukare.

Utskottet har tidigare understrukit vikten av metodutveckling inom socialtjänsten och inte minst inom missbrukarvården, bl. a. för att tidiga insatser skall kunna göras för människor i riskzonen. Medel för sådant utvecklingsarbete har också reserverats såväl för innevarande som kommande budgetår. Det åligger sjukvårdshuvudmännen att utveckla primärvård och förebyggande hälsovård. Genom det tidigare redovisade Spri-förslaget finns nu bättre underlag för hur vårdprogram för olika typer av alkoholmissbrukare kan utformas. Utskottet anser med hänvisning till det anförda att något riksdagens initiativ inte är påkallat i fråga om motion 1984/85:2199 yrkande 2 (fp).

Bidrag till kommunernas narkotikabekämpning

I *motion 1984/85:2809 av Inga Lantz m. fl. (vpk)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förslag om ett särskilt statsbidrag för kommunernas bekämpning av narkotikaproblem bör inrättas. Motionärerna konstaterar att det är ute i kommunerna som det mesta arbetet mot narkotikan måste göras, både det förebyggande och det rehabiliterande arbetet. Det krävs kommunala åtgärdsprogram mot narkotikan, och enligt motionärerna har många kommuner sådana program. Emellertid saknas enligt motionärerna ofta resurser för att kommunerna skall kunna förverkliga åtgärdsplanerna.

Den narkotikapolitiska målsättningen formulerades på följande sätt i regeringens proposition 1977/78:105 om åtgärder mot narkotikamissbruket (s. 30):

Grundvalen för kampen mot narkotikamissbruket måste vara att samhället inte kan godta något annat bruk av narkotika än det som är medicinskt motiverat. Allt annat bruk är missbruk och måste med kraft bekämpas.

I samhällets alkoholpolitiska program är det övergripande målet att begränsa totalkonsumtionen av alkohol. Kampen mot narkotikamissbruket får inte begränsas till att enbart minska dess förekomst, utan måste syfta till att eliminera missbruket. Narkotikamissbruket kan aldrig accepteras som en del av vår kultur.

Bred politisk enighet råder i fråga om detta övergripande mål för kampen mot narkotikamissbruket.

Riksdagen behandlade hösten 1984 regeringens förslag om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik (prop. 1984/85:19, SoU 8). Propositionen grundade sig, såvitt rörde socialutskottets område, på narkotikakommissio-

nens promemorior nr 6 och 10, utredningens (S 1982:7) om översyn av de statliga insatserna för alkohol- och narkotikainformation m. m. betänkande Rapport om alkohol- och narkotikaupplysning (RAN) (Ds S 1983:11), utredningens (S 1977:4) om narkotikamissbrukets omfattning (UNO) betänkanden samt promemorian Offensiv narkomanvård – förslag av en arbetsgrupp till insatser för att utveckla narkomanvården (juni 1983) och betänkandet Offensiv narkomanvård II (Ds S 1984:11) från den särskilda arbetsgrupp inom socialdepartementet som beredde vård- och rehabiliteringsfrågor på området.

Då det gäller behandlingen av narkotikamissbrukare innebar riksdagens beslut att ett statligt stöd skall lämnas till utvecklingsinsatser inom narkomanvårdsområdet även under budgetåret 1985/86. Stödet syftar till att stimulera utvecklingsarbetet inom angelägna områden av socialtjänsten och den specialiserade narkomanvården. Arbetet skall inriktas på att utveckla metoderna i öppenvården och på att förbättra utslussningen av missbrukare som har genomgått behandling. I propositionen underströks att socialtjänsten har det övergripande ansvaret för den lokala samordningen av insatserna mot narkotikamissbruk. Det framhölls vidare att alla kommuner bör utveckla drogpolitiska handlingsprogram. Förverkligandet av dessa handlingsprogram skall ske inom befintliga ramar för socialtjänstens verksamhet i kommunerna. Riksdagen hade ingen erinran mot detta.

Utskottet behandlade ett motionsyrkande av samma innehåll som det nu aktuella i sitt betänkande SoU 1984/85:8. Utskottet, som då avstyrkte motionsförslaget, underströk att socialnämndernas arbete mot narkotikamissbruk och för att hjälpa missbrukare omfattas av det ansvar nämnderna har enligt socialtjänstlagen. Utskottet var dock medvetet om att det i de enskilda kommunerna tar tid innan ett arbetssätt helt enligt lagens tanke har genomförts och att det krävs såväl metodutveckling som utbildning för att förändringen skall kunna genomföras. Bl. a. mot bakgrund härav hade i propositionen föreslagits att ett särskilt stöd skulle lämnas till utvecklingsinsatser inom narkomanvårdsområdet under budgetåret 1985/86. Utskottet ville inte tillstyrka införandet av ytterligare bidrag för personal i kommunerna. I årets budgetproposition beräknas uner anslaget H 5. Utveckling och försök med vissa vårdformer 5 milj. kr. för utvecklingsinsatser inom narkotikaområdet.

Enligt utskottets mening har ingenting framkommit som motiverar en omprövning av utskottets tidigare ställningstagande. Motion 1984/85:2809 (vpk) avstyrks således.

Alkoholmissbruk bland kvinnor

I *motion 1984/85:1775 av Karin Israelsson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ökade insatser till förebyggande och vård av alkoholskador bland kvinnor.

Motionären framhåller att trots att den totala alkoholkonsumtionen har minskat under senare år en dramatisk förändring har skett i kvinnornas alkoholkonsumtion, så att en lika stor andel flickor som pojkar numera dricker alkohol. Enligt motionären har denna utveckling resulterat i ökade alkoholskador hos kvinnor. Motionären framhåller vidare att kvinnors missbruk dessutom utvecklas snabbare än mäns, prognosen är sämre, överdödligheten särskilt i levercirrhos är större och psykiska komplikationer är vanliga. Omfattande informationsinsatser i förebyggande syfte bör därför enligt motionären genomföras i skolor och arbetsliv, och dessutom bör lämpliga vårdprogram som tillgodoser den speciella situationen för missbrukande kvinnor stimuleras.

I *motion 1984/85:2199 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnors alkoholmissbruk (*yrkande 1*). Motionärerna framför samma synpunkter som i motion 1775 om ökande alkoholbruk och missbruk bland kvinnor samt om större risker för kvinnorna. Enligt motionärerna kan man vid vården av kvinnliga alkoholister inte enbart sikta in sig på missbruket, utan man måste även bearbeta kvinnors konfliktfyllda roller. Det är därför enligt motionärerna viktigt att det finns särskilda vårdenheter för kvinnor och att forskning om specifika vårdbehov hos kvinnliga alkoholmissbrukare stimuleras.

I *motion 1984/85:2315 av Karin Andersson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen sagts om kvinnors missbruk (*yrkande 2*). Liksom i föregående två motioner anförs att kvinnor genom att överta mannens sätt att bruka alkohol utsätter sig för betydligt större risk att drabbas av alkoholrelaterade sjukdomar. Motionärerna framhåller även att svårigheter för kvinnor att söka hjälp för och oviljan att avslöja ett pågående missbruk har fört fram till att antalet kvinnor med alkoholproblem ökat dramatiskt. Den osäkerhet och otrygghet som många kvinnor upplever i dag kan enligt motionärerna leda till verklighetsflykt som resulterar i missbruk av alkohol och läkemedel. Motionärerna framhåller att bruket av lugnande medel är högre hos kvinnor än hos män. Enligt motionärerna bör jämlika villkor skapas för att kvinnor ej skall utsättas för påfrestningar som resulterar i vårdbehov.

Utskottet har behandlat de kvinnliga missbrukarnas speciella vårdproblem i betänkande SoU 1981/82:43 s. 21–23. I betänkandet beskrevs bl. a. det s. k. Ewa-projektet vid Magnus Huss klinik, Karolinska sjukhuset. Syftet med projektet var att genom intensifierat uppspårande och erbjudande av en lättillgänglig vårdmöjlighet kunna behandla kvinnor som inte tidigare kunnat nås för medicinsk alkoholistvård. Projektet, som har pågått sedan hösten 1981 med statsbidrag, kommer fr. o. m. den 1 juli 1985 att drivas helt av landstinget i Stockholms län.

Från socialstyrelsen har inhämtats att styrelsen under första kvartalet i år kommer att gå ut med en landsomfattande enkät för att få en samlad bild av

hur vården av kvinnliga alkoholmissbrukare är organiserad. Socialstyrelsen skall därefter inkomma till regeringen med förslag till hur sammanlagt 700 000 kr., som anslagits för vårdprojekt för kvinnliga missbrukare, skall fördelas. Från socialstyrelsen har vidare upplysts att särskilda vårdprogram för enbart kvinnor planeras på många håll inom såväl den öppna vården som inom institutionsvården. Då det gäller förebyggande verksamhet har socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor tidigare givit stöd till flera projekt som vänder sig till kvinnor. Projekten beskrivs i skriften På kvinnors vis – Om drogförebyggande arbete och spänner över vitt skilda områden såsom musik, teater, verktygscirklar och rena samtalsgrupper.

Utskottet konstaterar att såväl arbete som syftar till att insamla kunskaper om hur vården av kvinnliga missbrukare är organiserad som utvecklingsarbete beträffande vårdmetoderna för närvarande pågår. Det finns även utvecklingsprojekt som tar sikte på förebyggande insatser. Utskottet vill understryka vikten av att orsaker till och behandling av alkoholproblem hos kvinnor även i fortsättningen ägnas särskild uppmärksamhet. Det gäller inte minst beträffande de gravida missbrukarna mot bakgrund av de risker som alkohol innebär för fostret. En annan fråga som bör uppmärksammas gäller behovet av särskilda behandlingsmöjligheter för kvinnor. Utskottet anser dock mot bakgrund av det arbete som pågår inte att något riksdagens initiativ med anledning av motionerna 1984/85:1775 (c), 2199 yrkande 1 (fp) och 2315 yrkande 2 (c) är erforderligt. Motionsyrkandena avstyrks.

Åtgärder mot kvinnomisshandel och prostitution

I *motion 1984/85:2315 av Karin Andersson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om våld och övergrepp mot kvinnor (*yrkande 1*). Motionärerna anför att varje år dör 30–40 kvinnor i Sverige sedan de misshandlats i sina hem, och många andra får allvarliga skador och tvingas leva under en omänsklig psykisk press. Enligt motionärernas uppfattning saknar personalen inom sjukvården och socialtjänsten ofta kompetens för att möta de problem som finns i kontakten med misshandlade kvinnor. Kunskap om bl. a. kvinnomisshandelns orsaker, psykiska konsekvenser och möjligheter att ge hjälp borde enligt motionärerna vara en naturlig del av den utbildning som ges inom t. ex. vårdyrken och socialtjänst.

I *motion 1984/85:2180 av Margareta Persson och Barbro Nilsson i Örnsköldsvik (båda s)* hemställs att kommunerna bör stimuleras till nya former av behandlingsarbete för att hjälpa de prostituerade kvinnorna, genom att medel från anslaget H 5 i socialdepartementets budget kan användas härför. Motionärerna anför att många av de kvinnor som dras in i prostitution från början har fått en mycket negativ syn på sexualitet genom bl. a. våld och övergrepp i barndomen och ungdomen och att de snabbt tar

steget från att tillhöra det normala samhället till en subkultur, där våld och förnedring är en "normal" del av livet.

Utskottet behandlade under 1983/84 års riksmöte en motion (vpk) om åtgärder för att bekämpa kvinnomisshandeln (jfr. SoU 1983/84:20 s. 35). Därvid redovisades bl. a. att en arbetsgrupp inom socialdepartementet i början av år 1983 avlämnat rapporten Kvinnomisshandel. Kartläggning och överväganden (Ds S 1983:2) som innehöll en kartläggning av problemet kvinnomisshandel och förslag till åtgärder. Utskottet redovisade vidare det arbete som inletts med utgångspunkt i rapportens förslag. Ytterligare insatser har därefter gjorts. Socialstyrelsen har som ett led i sitt uppdrag att utforma information och utbildningsmateriel i frågor som rör kvinnomisshandel utkommit med en skrift – På kurs mot kvinnomisshandel – som vill inspirera till fortbildning i dessa frågor. I september 1984 arrangerade socialstyrelsen och statens invandrarverk en konferens om kvinnomisshandel, som särskilt uppmärksammade invandrarkvinnornas situation och behandlade frågor om vilka möjligheter till samarbete det finns mellan svenskspråkiga kvinnojourer och invandrarorganisationerna. Delegationen för social forskning (DSF) anordnade dessutom under hösten 1984 ett seminarium om behovet av forskning om kvinnomisshandel. Vid seminariet redovisades projekt bl. a. från Huddinge sjukhus, socialhögskolan i Stockholm samt socialförvaltningen i Helsingborg. Regeringen har slutligen uppdragit åt socialstyrelsen att lämna förslag till hur 700 000 kr., som för innevarande budgetår avsatts för att utveckla kvinnojourernas verksamhet, skall användas.

Även frågan om hur samhället i större utsträckning skall kunna hjälpa prostituerade kvinnor och förebygga att unga människor dras in i prostitution är föremål för uppmärksamhet. Delegationen för social forskning (DSF) genomförde sålunda i september 1983 i samarbete med socialdepartementets enhet för sociala vård- och behandlingsfrågor ett forskningsseminarium under rubriken Prostitutionen och samhället. Avsikten med seminariet var att belysa forskningsläget och ringa in angelägna områden för fortsatt forsknings- och utvecklingsarbete. Socialstyrelsen har därefter erhållit 340 000 kr. från DSF för ett projekt om prostitutionsförebyggande arbete, som kan sägas vara en utveckling av socialstyrelsens sex- och samlevnadsprojekt. Arbetet kommer inledningsvis att vara inriktat på kunskapsinsamlande för att ge arbetsmaterial till personal som arbetar med ungdomar i riskzonen. Projektets första del kommer att redovisas under augusti 1985. I samband med det seminarium som behandlade forskning om kvinnomisshandel redovisades även ytterligare ett forskningsprojekt i Göteborg rörande förebyggande av prostitution.

Utskottet vill liksom motionärerna understryka vikten av att den personal inom socialtjänst, sjukvård, polis eller domstolsväsende, som kommer i kontakt med misshandlade kvinnor, har tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att ge kvinnorna effektiv hjälp och stöd. Utskottet konstaterar

med tillfredsställelse att flera projekt som syftar dels till att finna de bakomliggande förklaringarna till kvinnomisshandel, dels till att finna modeller för hur kvinnorna och deras familjer skall kunna hjälpas, nu pågår. Fortbildningen av socialarbetare i dessa frågor har också enligt vad som redovisats av socialstyrelsen påbörjats. Genom det stöd regeringen avsatt till kvinnojourerna kan även denna verksamhet utvecklas och stärkas. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda inte att det erfordras någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 2315 (c) i här aktuell del. Motionsyrkandet avstyrks (yrkande 1).

Även då det gäller olika åtgärder för att hjälpa prostituerade och för att förhindra att ungdomar dras in i prostitution pågår ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete. Ekonomiskt stöd härtill har utgått via DSF. Enligt utskottets uppfattning finns det därför inte något behov av uttalande från riksdagens sida med anledning av motion 1984/85:2180 (s). Motionen avstyrks.

Behandlingsarbete för invandrarfamiljer

I *motion 1984/85:2306 av Karin Andersson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om familjerådgivning för invandrarfamiljer och utbildning av familjerådgivare (*yrkande 1*). Motionärerna framhåller bl. a. att andelen separationer mellan makar är mycket hög i invandrarfamiljer. Den svåra omställningsperiod som omflyttning från ett land till ett annat alltid innebär, utgör enligt motionärerna naturligtvis påfrestningar i ett äktenskap. Behovet av språkkunnig familjerådgivningspersonal med medvetenhet om de värderingar som invandrarfamiljerna lever med är därför stort. Kvinnomisshandel utgör enligt motionärerna också en inom invandrargrupperna känd problematik. Invandrarkvinnornas organisationer kan enligt motionärerna vara ett medel att nå ut till de kvinnor som är i behov av stöd och hjälp. Enligt motionärerna krävs flera insatser inte minst inom forskningsområdet.

Som redovisades i betänkande SoU 1983/84:20 s. 38, då utskottet behandlade en annan motion (c) om familjerådgivning för invandrare, har den s. k. *BFU-81-kommittén (S 1980:09)* i sitt delbetänkande Familjerådgivning, verksamhet och organisation (Ds S 1983:8) bl. a. behandlat frågor om familjerådgivning för invandrare. BFU-81-kommittén har i uppdrag att utreda hur den verksamhet som bedrivs inom den psykiska barn- och ungdomsvården (PBU/BUP) och den kommunala familjerådgivningen skall kunna samordnas inbördes och med andra verksamheter med närliggande arbetsuppgifter. Av det nämnda betänkandets sammanfattning framgår bl. a. att familjerådgivningens resurser är ganska små. Enligt kommittén är det stora problemet för närvarande att familjerådgivarna – liksom flertalet som arbetar inom vårdområdet – i stor utsträckning saknar kunskaper om de metoder som behövs för att vara invandrarna till stöd. Det råder brist på

familjerådgivare med invandrarbakgrund och språk- och kulturkompetens. Kommittén anser att man på sikt bör sträva efter att familjerådgivare för invandrare är såväl behandlings- som kulturkompetenta, åtminstone för de största invandrargrupperna.

Enligt utskottets mening bör regeringens ställningstagande då det gäller familjerådgivningen i allmänhet avvaktas innan några avgöranden beträffande familjerådgivningen för invandrarna träffas. Motion 1984/85:2306 (c) avstyrks därför i nu behandlad del (yrkande 1).

I *motion 1984/85:805 av Alexander Chrisopoulos m. fl. (vpk)* hemställs att kommunerna ges särskilt ekonomiskt stöd för metodutveckling av socialtjänstens arbete med utsatta familjer från olika etniska grupper. Motionärerna framhåller att det inte sällan uppstår svåra konflikter i invandrarfamiljer som befinner sig i brytningen mellan två olika kulturer och att "svenska" lösningar på familjekonflikter ofta inte är tillämpbara eller kan åsamka den berörda familjen nya och olösliga problem. Det är enligt motionärerna viktigt att bl. a. socialtjänsten ges resurser att utveckla nya arbetsmetoder gentemot utsatta invandrarfamiljer och att personalen får ökande och relevanta kunskaper för sitt arbete med olika nationalitetsgrupper.

Utskottet behandlade även under föregående riksmöte en motion (vpk) om ekonomiskt stöd för metodutveckling av socialtjänstens arbete med utsatta familjer från olika etniska grupper (SoU 1983/84:28).

När det gäller frågan om metodutveckling av socialtjänstens arbete med invandrarfamiljer har utskottet inhämtat att arbete för närvarande pågår inom socialstyrelsen för att sammanställa allmänna råd angående individuellt arbete med invandrarbarn och invandrarfamiljer med barn. Vidare pågår inom ramen för ett nordiskt samarbetsprojekt inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten ett svenskt projekt som syftar till kunskapsinsamlande om skilsmässor och familjer i kris bland vissa invandrargrupper, särskilt finländska och turkiska invandrare. Som utskottet tidigare nämnt (s. 10) innebär det nya systemet för mottagning av flyktingar att socialstyrelsens bidrag till kommuner för familjepedagogisk verksamhet för flyktingar i huvudsak kommer att upphöra. Medel för sådan verksamhet skall i stället ingå i den ersättning kommunerna får genom statens invandrarverk för flyktingmottagandet. Det åligger dock även fortsättningsvis socialstyrelsen att ha ansvar för att sprida erfarenhet av och kunskap om de arbetsmetoder m. m. som används i socialt arbete bland flyktingar samt svara för kurser och konferenser för familjepedagoger och annan personal inom socialtjänsten som arbetar med flyktingar och zigenare. Det särskilda statliga stödet till insatser för zigenare skall fortsättningsvis inte endast omfatta familjepedagogisk verksamhet, utan bidrag bör även enligt budgetpropositionen (s. 173) kunna lämnas, bl. a. till projekt med andra former av socialt arbete.

Det är viktigt att det sker en fortsatt metodutveckling av socialtjänstens arbete bland olika invandrargrupper. Socialstyrelsen har ett särskilt ansvar för att sprida kunskaper och erfarenheter på detta område. Styrelsen arbetar

för närvarande med allmänna råd för arbetet i invandrarfamiljer med barn m. fl. När det gäller lokala utvecklingsprojekt kan bidrag sökas via anslaget H 5.

Utskottet kan med hänvisning till det anförda inte tillstyrka motionärernas förslag om ett särskilt bidrag till kommunerna för metodutveckling av socialtjänstens arbete med familjer från olika etniska grupper. Motion 1984/85:805 (vpk) avstyrks.

Fosterhemsplacering av invandrarbarn

I *motion 1984/85:2306 av Karin Andersson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att socialstyrelsen ges i uppdrag att beakta vad i motionen anförts om fosterhemsplacering av barn tillhörande språkliga eller etniska minoriteter (*yrkande 4*). Motionärerna framhåller att för familjer ur språkliga eller etniska minoriteter kan omhändertagande av barn för fosterhemsplaceringar medföra problem som kräver särskild hänsyn. För att komma till rätta med de mycket allvarliga sociala problem som kan uppstå kring invandrare är enligt motionärerna fortbildning i invandrar- och minoritetskunskap för socialarbetare nödvändig. Enligt motionärerna bör invandrarbarnen så långt det är möjligt tillförsäkras rätten att få växa upp inom ramen för sin egen språkliga och etniska identitet. Motionärerna anför vidare att socialstyrelsen bör ges i uppdrag att ta upp dessa frågor.

Utskottet, som vid flera tillfällen tidigare har behandlat frågan om fosterhemsplacering av invandrarbarn, behandlade frågan senast i betänkande SoU 1983/84:20. Utskottet erinrade därvid (s. 39) om sitt tidigare ställningstagande att man inte generellt kan ge företräde åt en placering inom den egna språkgruppen. Vilken placering som bör väljas måste enligt utskottet avgöras efter en helhetsbedömning i varje enskilt fall, varvid emellertid barnets språk och kultur självklart måste tillmätas stor betydelse. Utskottet framhöll vidare vikten av att placering av invandrarbarn föregås av överväganden om hur barnet skall kunna få sitt behov av kontakt med sin egen etniska eller språkliga grupp tillgodosett. Om placering måste ske i ett hem där man inte talar barnets språk och inte har samma kulturella bakgrund som barnet, måste socialnämnden se till att barnet på annat sätt ges tillfälle att hålla kontakt med sin kultur och utveckla sitt modersmål.

Utskottet erinrade även om att i socialstyrelsens allmänna råd om familjehem (1982:2, s. 38) betonas vikten av att ta hänsyn till barnets behov av kontakt med det egna språket och kulturen. Styrelsen har vidare utarbetat en broschyr, vilken översatts till flera invandrarspråk, i syfte att underlätta rekrytering av lämpliga familjehem inom olika invandrargrupper.

Utskottet anser, liksom motionärerna, att frågan om placering av ett invandrarbarn som måste omhändertas är ytterst ömtålig. Att skilja ett barn från dess familj är alltid en svår åtgärd; att dessutom skilja barnet från dess språk och kultur kan vara förödande. Att placera ett barn i en familj som

visserligen tillhör samma kultur och talar samma språk, men som av andra skäl inte kan möta barnets behov, kan dock vara lika allvarligt. I sammanhanget bör framhållas att urvalet av familjehem kan bli mycket begränsat om det rör sig om små invandrargrupper.

Det tidigare nämnda (s. 18) arbete som påbörjats inom socialstyrelsen med att utarbeta allmänna råd angående individuellt arbete med barn och barnfamiljer med invandrarbakgrund avser även placeringar i familjehem. Enligt vad utskottet erfarit kommer frågan om placering av invandrarbarn också att behandlas av socialberedningen i det betänkande som gäller lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Utskottet som i övrigt vill hänvisa till sina tidigare uttalanden i frågan, avstyrker mot bakgrund av det anförda motion 1984/85:2306 (c) såvitt nu är i fråga (yrkande 4).

Socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m.

I *motion 1984/85:795 av Lars Werner m. fl. (vpk)* föreslås att ett socialt stödprojekt startas bland invandrarungdom (*yrkande 1*), att stödprojektet organiseras och administreras av kommunerna med full kostnadstäckning genom statsbidrag (*yrkande 2*) och att statsbidraget finansieras genom särskild arbetsgivaravgift (*yrkande 3*). Motionärerna hävdar att extraordinära problem i dag drabbar många invandrarungdomar och att det därför krävs ett sammansatt åtgärdsprogram för att stötta de arbetslösa invandrarungdomar som är, eller håller på att bli, utslagna. I detta bör enligt motionärerna ingå ett socialt stödprojekt, som bör organiseras så att invandrare anställs för att arbeta inom sin egen nations- och språkgrupp. De invandrarare som skall arbeta med verksamheten måste enligt motionärerna ges en grundlig utbildning för att finna sig väl till rätta bland svenska institutioner och andra vårdområden, inom utbildningssystemet och inom arbetsmarknadsväsendet. Detta är, framhåller motionärerna, nödvändigt för att invandrarungdomen skall få det konkreta stöd de behöver i olika situationer.

I *motion 1984/85:2464 av Karin Söder och Olof Johansson (båda c)* hemställs att riksdagen beslutar begära att regeringen låter utreda situationen för invandrarbarn och -ungdomar i syfte att finna metoder att förebygga ohälsa (*yrkande 2*). Motionärerna framhåller att det med hänsyn till att invandrarbarnen har en särskilt utsatt situation är en allvarlig brist att det än så länge finns få mer omfattande undersökningar av situationen för invandrarbarn och -ungdomar. Enligt motionärernas uppfattning är det angeläget att skaffa kunskap framför allt om invandrar- och flyktingbarns psykiska hälsa, varför en kartläggning av dessa frågor bör göras med syfte att finna metoder att förebygga ohälsa och hjälpa barn som inte mår bra.

Utskottet behandlade frågan om ett socialt stödprojekt bland invandrarungdom senast i sitt betänkande SoU 1983/84:20, där utskottet redogjorde för det då pågående utvecklingsarbetet med och för invandrarungdom.

Utskottet har inhämtat att de förra året redovisade projekten skall pågå ännu ett eller ett par år och därefter utvärderas. Utskottet har vidare genom statens invandrarverks barn- och ungdomsgrupp erfarit att ett stort antal andra projekt för och med invandrarbarn och -ungdom pågår i olika kommuner. Utskottet vill särskilt nämna den fritidsgårdsverksamhet som nämns i budgetpropositionen (s. 154) och som med stöd ur allmänna arvsfonden bedrivs på ett 15-tal platser över hela landet. Regeringen har dessutom i november 1983 med anledning av världsungdomsåret anvisat 30 milj. kr. ur allmänna arvsfonden att disponeras bl. a. med högst 10 milj. kr. för insatser av kommuner, olika organisationer m. fl. Ett flertal invandrarföreningar har erhållit stöd ur dessa medel för barn- och ungdomsverksamhet.

Utskottet konstaterar att en omfattande projektverksamhet för närvarande pågår när det gäller att på olika sätt förbättra invandrarbarnens och ungdomens fritidssituation och därigenom förhindra utslagning. Någon riksdagens åtgärd kan enligt utskottets mening därför inte anses erforderlig med anledning av vad som anförts i motion 1984/85:795 (vpk) yrkandena 1–3. Motionen avstyrks.

Då det gäller frågan om invandrarbarnens psykiska hälsa har utskottet inhämtat att BFU-81-kommittén (S 1980:09) i sitt slutbetänkande, som beräknas föreligga klart till halvårsskiftet, kommer att behandla även invandrarbarnens situation. Enligt utskottets mening bör resultatet av kommitténs arbete avvaktas innan ytterligare initiativ tas. Utskottet avstyrker därför motion 1984/85:2464 (c) i här behandlad del (yrkande 2).

Behandlingscentrum för tortyroffer

I *motion 1984/85:2306 av Karin Andersson m. fl. (c)* hemställs att staten ger ekonomiskt stöd till ett nystartat rehabiliteringscenter för tortyroffer i Sverige (*yrkande 5*). Motionärerna anför att många av de flyktingar som slutligen får en fristad i Sverige i sina hemländer tidigare har varit fängslade och i samband därmed utsatta för tortyr. Sedan några år har vid Rigshospitalet i Köpenhamn funnits ett behandlingscenter för rehabilitering av tortyroffren, vilket delvis finansieras av danska staten. I Sverige har Röda korset tagit initiativ till en liknande verksamhet, och vid årsskiftet startade Sveriges första rehabiliteringscenter för torterade i samarbete mellan Röda korset och Stockholms läns landsting. Motionärerna uttrycker stor tillfredsställelse över att verksamheten kommit i gång i Sverige och finner det naturligt att svenska staten visar sitt positiva intresse genom att ge ekonomiskt stöd till verksamheten.

Utskottet behandlade en motion med motsvarande innehåll under föregående riksmöte (jfr SoU 1983/84:20, s. 36–37). Yrkandet gällde då stöd till det planerade rehabiliteringscentret. Utskottet ansåg vid behandlingen av yrkandet att Röda korsets initiativ var vällovligt, men att det då var för tidigt för riksdagen att närmare gå in på bedömningen av i vad mån och i vilken

omfattning staten borde bidra med pengar till verksamheten, varför yrkandet avstyrktes.

Utskottet har inhämtat att Röda korset i samarbete med Stockholms läns landsting har påbörjat den i motionen beskrivna verksamheten. Förhandlingar pågår om samarbete även med Botkyrka och Stockholms kommuner. Kontakter med socialstyrelsen har tagits då det gäller stöd för uppföljning och utvärdering av verksamheten. Enligt vad utskottet vidare inhämtat kommer Röda korset dessutom att inkomma till regeringen med en framställning om stöd.

Enligt utskottets mening är den verksamhet som startats av Röda korset av stort värde. Många av de flyktingar som kommer till Sverige har svåra psykiska och fysiska men efter tortyr i sina hemländer. Utskottet utgar från att regeringen kommer att ge Röda korsets framställning en välvillig behandling. Något initiativ från riksdagens sida kan därför inte anses behövligt. Motion 1984/85:2306 (c) avstyrks därför i här behandlad del (yrkande 5).

Ungdomens situation i Stockholmsregionen

I *motion 1984/85:1535 av Mona Sahlin m.fl. (s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ungdomens situation i Stockholmsregionen. Motionärerna anför bl. a. att det i många avseenden är viktigt att samhället visar sitt stöd och uppmuntrar ungdomarnas egna initiativ för att förbättra sin egen och sina kamraters situation. När det gäller fritiden föreslår motionärerna att ungdomarna i ett bostadsområde t. ex. kan få ett direkt ansvar för verksamheten i fritidsgården eller delar av ett lokalt Folkets Hus.

Utskottet har ovan (s. 21) nämnt det fritidsgårdsprojekt som med stöd av medel från allmänna arvsfonden pågår i landet. I vissa projekt har som nämnts särskilt invandrarungdomens behov av en aktiv fritid beaktats. Bl. a. prövas olika former av film- och videoproduktion, musik, teater och dans. Projekten kan vara utformade i samverkan med fritidsnämnder och kulturnämnder eller med föreningslivet på orten. I utvecklingsarbetet ingår vidare försök för att med olika metoder stärka ungdomarnas demokratiska träning och göra det möjligt för dem att delta i beslutsprocessen vid gårdarna och att ta ett ansvar för verksamheten och dess utformning.

Utskottet har inhämtat att även Stockholms kommun har erhållit medel för projekt inom detta område. Stockholm är vidare en av de sju kommuner som utsetts till "världsungdomsårskommuner" och därigenom fått del av de 3,8 milj. kr. som regeringen har anslagit till dessa för projekt som syftar till att förbättra barns och ungdoms uppväxtvillkor. Utskottet vill vidare erinra om att för Stockholms kommun finns ett handlingsprogram för att motverka ungdomsproblem i Stockholm – Ungdom i Storstad. Programmet innehåller konkreta förslag till åtgärder beträffande bl. a. ungdomsarbetslösheten.

bostäderna, föreningslivet, fritidsgårdar och fritidsanläggningar samt sociala insatser. Dessutom understryks betydelsen av samordnade insatser och ett vidgat samarbete med förortskommunerna.

Med hänvisning till sålunda vidtagna och pågående åtgärder för att förbättra storstadsungdomens situation avstyrker utskottet motion 1984/85:1535 (s).

Sexuella övergrepp mot barn m. m.

Frågor om incest och andra sexuella övergrepp mot barn tas upp i fyra motioner. I *motion 1984/85:707 av Ann-Cathrine Haglund och Elisabeth Fleetwood (båda m)* hemställs att fördjupad kunskap om sexuella övergrepp mot barn skall ingå i utbildning och vidareutbildning av alla som arbetar med barn och ungdom samt av all berörd personal i rättsväsendet. Motionärerna anför att sexuella övergrepp mot barn har visat sig vara ett mycket vanligare brott än man tidigare trott. Enligt motionärerna får vidare de barn som blir utsatta för sexuella övergrepp alltid psykiska skador och ofta även fysiska skador. Få sexuella övergrepp mot barn anmäls dock enligt motionärerna och ännu färre föräldrar döms för övergrepp. Detta hör enligt motionärerna samman med att övergrepp som sker i familjen är svåra att bevisa, då det nästan aldrig finns vittnen och det både är svårt att tolka ett barns beteende och uppgifter om vad det varit utsatt för och att styrka barnets trovärdighet. Motionärerna anser att information och utbildning är nödvändig för att samhället skall kunna gripa in och skydda utsatta barn och eventuella syskon, men också för att kunna utveckla terapiformer som kan hjälpa såväl den som varit utsatt för ett sexeuellt övergrepp som förövaren och hela den övriga familjen. En förbättrad information och utbildning samt samråd och samarbete mellan socialtjänstens, hälso- och sjukvårdens och rättsväsendets personal skulle enligt motionärerna även underlätta för domstolarna att handlägga mål om sexuella övergrepp mot barn.

I *motion 1984/85:1762 av Kerstin Anér och Linnea Hörlén (båda fp)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär initiativ för att arbetet mellan olika myndigheter i fall av misstänkt incest blir effektivare och bättre tillgodoser barnens intressen. Motionärerna anför att många socialarbetare, jurister och andra känner sig svårt okunniga och hjälplösa och har fått för litet utbildning för just denna typ av ärenden. Motionärerna framhåller att bättre samarbete mellan olika instanser är ett sätt att minska denna hjälplöshet.

I *motion 1984/85:2457 av Gunnel Jonäng (c)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder dels för att förstärka barns rättssäkerhet och skydd vid sexuella övergrepp (*yrkande 1*), dels för att rehabilitera hela familjen (*yrkande 2*), dels för att skapa konkreta och snabba rutiner när sexuella övergrepp redovisas (*yrkande 3*). Motionären kräver att samhället skall gripa in mer kraftfullt för att hjälpa familjer inom vilka övergreppen sker. Enligt motionären måste framför allt de utsatta barnen skyddas, bl. a. genom att

nya rutiner utarbetas inom rättsväsendet där barnens rättssäkerhet måste vara vägledande. Vidare måste enligt motionären barnets behov av snabb terapeutisk behandling beaktas, liksom hela familjens behov av hjälp.

Slutligen hemställs i *motion 1984/85:2722 av Karin Söder m.fl. (c)* att riksdagen beslutar som sin mening ge till känna vad i motionen anförs om informations- och utbildningsinsatser (*yrkande 1*) samt att riksdagen beslutar uttala att forskningen om sexuella övergrepp mot barn bör förstärkas (*yrkande 2*). Motionärerna framhåller att samhällets insatser för att hindra sexuella övergrepp mot barn måste omfatta bl. a. information samt stöd och hjälp till incestfamiljerna. Motionärerna framhåller att det behövs större kunskaper om orsakerna till sexuella övergrepp mot barn och om hur offer och gärningsman reagerar. Det är också nödvändigt att finna behandlingsmetoder för att mildra skadeverkningarna hos barnet och för att rehabilitera gärningsmannen. Särskilt viktigt är enligt motionärerna undervisning för personal inom förskola och grundskola och för hälso- och sjukvårdspersonal om sexualbrottens orsaker och om förebyggande åtgärder.

Utskottet har inhämtat följande angående pågående arbeten på de områden som tas upp i motionerna. Socialstyrelsen kommer inom kort ut med en promemoria angående sexuella övergrepp mot barn inom familjen. Promemorian, som syftar till att ge information om problemen och deras omfattning i förhoppning om att detta skall öka möjligheterna att utreda och förstå problemen och att hjälpa de utsatta barnen och deras familjer, är indelad i två delar. I den första delen görs bl. a. ett försök att definiera "sexuella övergrepp" samt ange omfattningen av problemet. Den andra delen innehåller bl. a. en beskrivning av socialnämndens ansvar samt beskrivningar av hur samarbete mellan olika instanser kan organiseras. I promemorian understryks behovet av dels saklig information om problemet, dels utbildning av all berörd personal och dels samarbete mellan olika myndigheter. Promemorian kommer inledningsvis att sändas ut som remissupplaga med mycket stor spridning för att alla berörda skall kunna komma med synpunkter och därefter arbetas om till allmänna råd.

Regeringen har vidare uppdragit åt riksåklagaren, domstolsverket, rikspolisstyrelsen och socialstyrelsen att i samråd utarbeta lämpligt material för information och utbildning såvitt gäller förundersökning och rättegång i mål om ansvar för sexualbrott och kvinnomisshandel. Arbetet utförs i en arbetsgrupp som räknar med att komma med ett skriftligt informationsmaterial under våren 1985. Under sommaren kommer dessutom rikspolisstyrelsen att utkomma med en lärobok i förhörsteknik, vari kommer att ingå ett kapitel om förhör med barn, vilket även omfattar förhör med barn som utsatts för sexuella övergrepp.

Inom Stockholms läns landsting pågår för närvarande med stöd från Delegationen för social forskning ett utvecklingsprojekt rörande metoder som skall kunna användas inom den barnpsykiatriska öppenvården när det gäller att diagnostisera sexuella övergrepp mot barn. Utskottet har dessutom

inhämtat att Svenska kommunförbundet under våren haft två konferenser om sexuella övergrepp mot barn. Kommunförbundet vände sig därvid till socialnämnderna i samtliga kommuner, till landstingen och till vissa polisdistrikt efter samråd med rikspolisstyrelsen. Kommunförbundet avser vidare att rekommendera sina länsavdelningar att organisera egna kurser i ämnet.

Slutligen kan nämnas att försök med utökat samarbete mellan olika myndigheter har inletts på länsnivå i Östergötland och på lokal nivå i Eskilstuna.

Utskottet har med stort allvar tagit del av de uppgifter som på senare tid kommit fram om omfattningen av sexuella övergrepp mot barn inom familjen. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är en fråga av yttersta vikt att förebygga sexuellt utnyttjande av barn och att behandla och hjälpa de barn och familjer som ändå drabbas. Utskottet vill också starkt understryka nödvändigheten av att den personal som i olika sammanhang kommer i kontakt med barn som har utsatts för sexuella övergrepp inom familjen förmår inse vad som hänt och inte drar sig för att snabbt och beslutsamt vidta de för barnen bästa åtgärderna. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att åtgärder för att förbättra informationen till – och därmed handlingsberedskapen hos – berörd personal om sexuella övergrepp vidtagits av socialstyrelsen. Kommunförbundets initiativ i dessa delar bör också framhållas. Dessa frågor bör också tas upp som ett reguljärt inslag i utbildningar för personal som skall arbeta med barn och ungdom samt berörd personal inom rättsväsendet.

Utskottet vill vidare understryka att myndigheternas handlande vid fall av misstänkt övergrepp måste präglas av omtanke om barnen. Framför allt får man inte avfärda ett barns uppgifter om att det har utsatts för sexuellt övergrepp, utan varje sådant ärende måste utredas med den yttersta omsorg. Härvid måste barnet i så stor utsträckning som möjligt skonas från upprepade förhör hos olika myndigheter. Det material för information och utbildning såvitt gäller förundersökning och rättegång i mål om ansvar för bl. a. sexualbrott samt den lärobok i förhörsteknik som inom kort kommer att föreligga, bör kunna bidra till att förbättra barnens situation vid utredningen av misstänkta fall av incest.

Utskottet konstaterar i övrigt att ett intensivt arbete pågår på olika håll för att försöka komma till rätta med problemen med sexuella övergrepp inom familjen. Det är angeläget att detta arbete fortsätter och att mera ledning kan ges de berörda myndigheterna, bl. a. socialnämnden, som har ansvaret för att barnen får det skydd och den omsorg som de behöver. Någon riksdagens åtgärd torde dock inte vara erforderlig med hänsyn till den uppmärksamhet dessa frågor redan har fått. Motionerna 1984/85:707 (m), 1762 (fp), 2457 (c) och 2722 (c) avstyrks därför.

Övriga frågor

Utskottet har ingen erinran mot propositionens förslag till medelsanvisning beträffande anslaget I 1. Bidrag till världshälsoorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m. samt anslaget I 2. Vissa internationella kongresser i Sverige.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *statsbidraget till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1776,
2. beträffande *Nöjesverksamhet i alkoholfri miljö*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1777,
3. beträffande *medelsanvisningen till information m. m.*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:2455 yrkandena 1 och 2 till *Upplysning och information på drogområdet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 39 251 000 kr.,
4. beträffande *samordning av alkoholinformationen*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1788,
5. beträffande *medelsanvisningen för bidrag till organisationer*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:2455 yrkande 3 till *Bidrag till organisationer m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett anslag av 16 124 000 kr.,
6. beträffande *socialstyrelsens narkotikaförteckningar*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1288,
7. att riksdagen till *Utveckling och försök med vissa vårdformer* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 18 060 000 kr.,
8. beträffande *utveckling av vårdmetoder m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2199 yrkande 2,
9. beträffande *statsbidrag för kommunernas narkotikabekämpning*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2809,
10. beträffande *alkoholmissbruk bland kvinnor*
    att riksdagen avslår motion 1984/85:1775, motion 1984/85:2199 yrkande 1 och motion 1984/85:2315 yrkande 2,
11. beträffande *åtgärder mot kvinnomisshandel*
    att riksdagen avslår motion 1984/85:2315 yrkande 1,
12. beträffande *åtgärder mot prostitution*
    att riksdagen avslår motion 1984/85:2180,
13. beträffande *familjerådgivning för invandrare*
    att riksdagen avslår motion 1984/85:2306 yrkande 1,
14. beträffar *stöd till metodutveckling inom socialtjänsten*
    att riksdagen avslår motion 1984/85:805,

15. beträffande *fosterhemsplacering av invandrarbarn*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2306 yrkande 4,
16. beträffande *socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m.*
att riksdagen avslår motion 1984/85:795,
17. beträffande *invandrarbarns psykiska hälsa*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2464 yrkande 2,
18. beträffande *behandlingscentrum för tortyroffer*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2306 yrkande 5,
19. beträffande *ungdomens situation i Stockholmsregionen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1535,
20. beträffande *sexuella övergrepp mot barn m. m.*
att riksdagen avslår motion 1984/85:707, motion 1984/85:1762, motion 1984/85:2457 och motion 1984/85:2722,
21. att riksdagen till *Bidrag till världshälsoorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 29 330 000 kr.,
22. att riksdagen till *Vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 200 000 kr.

Stockholm den 12 mars 1985

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Inga Lantz (vpk), Göran Ericsson (m), Rosa Östh (c), Aina Westin (s) och Yvonne Sandberg-Fries (s).

Reservationer

Medelsanvisningen till information m. m. (mom. 3 i hemställan)

1. av Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Ingvar Eriksson (m), Göran Eriesson (m) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 7 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "information på drogområdet" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att stödet på arbetsplatserna bl. a. genom insatser via de fackliga organisationerna är mycket viktigt och värdefullt. Dessa åtgärder maste ses som en naturlig följd inom ramen för de övergripande målsättningarna att bekämpa missbruket på bredaste möjliga bas. Enligt utskottet mening har de fackliga organisationerna ekonomiska resurser att utan statligt stöd bedriva denna verksamhet. Utskottet förutsätter att ambitionen på detta område inte skall behöva vara beroende av statliga stödinsatser utan beroende på omsorgen om arbetskamraterna. De ekonomiska stödåtgärder som utgår via statsbudgeten bör ges till organisationer och sammanslutningar som arbetar för stöd och hjälp åt missbrukare. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Riksdagen bör sålunda besluta att för budgetåret 1985/86 under anslaget H 1. Upplysning och information på drogområdet anvisa ett i förhållande till regeringen 3 300 000 kr. lägre anslag.

dels att utskottets under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande *medelsanvisningen till information m. m.*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:2455 yrkandena 1 och 2 till *Upplysning och information på drogområdet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 35 951 000 kr.,

Medelsanvisningen för bidrag till organisationer (mom. 5 i hemställan)

2. av Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Ingvar Eriksson (m), Göran Eriesson (m) och Rosa Östh (c) som – under förutsättning av bifall till reservation nr 1 – anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 9 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "organisationer m. m." bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan tillstyrkt en omfördelning av stödet via statsbudgeten från arbetsmarknadens organisationer till mer resurssvaga organisationer eller sammanslutningar som arbetar för stöd och hjälp åt missbrukare. Riksdagen bör därför besluta att för budgetåret 1985/86 under anslaget H 4. Bidrag till organisationer m. m. anvisa ett i förhållande till regeringen 3 300 000 kr. högre anslag.

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa

5. beträffande *medelsanvisningen för bidrag till organisationer*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:2455 yrkande 3 till *Bidrag till organisationer m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett anslag av 19 424 000 kr.

Statsbidrag för kommunernas narkotikabekämpning (mom. 9 i hemställan)

3. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 13 som börjar med "Enligt utskottets mening" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det ute i kommunerna som det mesta av arbetet mot narkotikan måste göras, både det förebyggande och det rehabiliterande arbetet. Kommunala åtgärdsprogram krävs för att kommunerna skall kunna genomföra en samordnad narkotikapolitik. För att inte åtgärderna skall bli verkningslösa på grund av bristande kommunala resurser anser utskottet det nödvändigt att särskilda medel anslås för kommunernas narkotikabekämpning. Regeringen bör i särskild ordning förelägga riksdagen förslag till sådant statsbidrag. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 9 bort hemställa

9. beträffande *statsbidrag för kommunernas narkotikabekämpning*
att riksdagen med anledning av motion 1984/85:2809 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stöd till metodutveckling inom socialtjänsten (mom. 14 i hemställan)

4. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet som börjar på s. 18 med "Det är viktigt" och slutar på s. 19 med "1984/85:805 (vpk) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Det är viktigt att socialtjänsten ges resurser att utveckla nya arbetsmetoder gentemot utsatta invandrarfamiljer och att personalen får ökade och relevanta kunskaper för sitt arbete med olika nationalitetsgrupper. Kommunerna bör därför få ett särskilt ekonomiskt stöd för metodutveckling av socialtjänstens arbete med utsatta familjer från olika etniska grupper. Regeringen bör snarast framlägga förslag härom. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa

14. beträffande *stöd till metodutveckling inom socialtjänsten*
att riksdagen med anledning av motion 1984/85:805 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m. (mom. 16 i hemställan)

5. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 21 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ett stödprojekt bör organiseras så att invandrare anställs för att arbeta inom sin egen nations- och språkgrupp. De invandrare som skall arbeta med verksamheten måste enligt utskottets mening ges en grundlig utbildning för att finna sig väl till rätta bland svenska institutioner och andra vårdområden, inom utbildningssystemet och inom arbetsmarknadsväsendet. Detta är nödvändigt för att invandrarungdomen skall få det konkreta stöd de behöver i olika situationer. Stödprojektet bör organiseras och administreras av kommunerna med full kostnadstäckning genom statsbidrag och statsbidraget finansieras genom särskild arbetsgivaravgift.

Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 16 bort hemställa

16. beträffande *socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m.* att riksdagen med anledning av motion 1984/85:795 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Innehåll

Sammanfattning ... 1
Proposition 1984/85:100 bil. 7 ... 1
Motioner ... 2
Utskottet ... 4
Medel för upplysning och information på drogområdet ... 4
Samordning av alkoholinformationen ... 7
Socialstyrelsens narkotikaförteckningar ... 8
Bidrag till vissa organisationer ... 9
Utveckling av vårdmetoder m. m. ... 9
Bidrag till kommunernas narkotikabekämpning ... 12
Alkoholmissbruk bland kvinnor ... 13
Åtgärder mot kvinnomisshandel och prostitution ... 15
Behandlingsarbete för invandrarfamiljer ... 17
Fosterhemsplacering av invandrarbarn ... 19
Socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m. ... 20
Behandlingscentrum för tortyroffer ... 21
Ungdomens situation i Stockholmsregionen ... 22
Sexuella övergrepp mot barn m. m. ... 23
Övriga frågor ... 26
Utskottets hemställan ... 26
Reservationer ... 28
1. Medelsanvisningen till information m. m. (mom. 3 i hemställan) av m och c ... 28
2. Medelsanvisningen för bidrag till organisationer (mom. 5 i hemställan) av m och c ... 28
3. Statsbidrag för kommunernas narkotikabekämpning (mom. 9 i hemställan) av vpk ... 29
4. Stöd till metodutveckling inom socialtjänsten (mom. 14 i hemställan) av vpk ... 29
5. Socialt stödprojekt bland invandrarungdom m. m. (mom. 16 i hemställan) av vpk ... 30

minab/gotab Stockholm 1985 82337